

Innspill til strategi for kulturfrivilligheten

BandOrg er en landsomfattende interesse- og kompetanseorganisasjon for unge mennesker som spiller i band. Med engasjement for norske band og artisters interesser støtter vi med kunnskap og tilskudd for å gjøre det enklere og bedre å ha musikk som aktivitet i Norge. Norske band representerer en betydelig kulturaktivitet som finner sted hver eneste dag i hele landet, i alle aldersgrupper og i alle lokalsamfunn. Gjennom deltakelse i band styrker barn og ungdom sitt engasjement, deltakelse og medbestemmelse i samfunnet og musikklivet. BandOrg representerer 5 000 medlemmer fordelt på 1 100 grupper fra hele landet, og har jobbet for å bedre rammevilkår og utviklingsmuligheter til norske band siden 2006.

1. Bred deltakelse og tilgang på kultur

Musikklivet er fortsatt hardt rammet etter pandemien. To år med arrangementsbegrensninger, uforutsigbarhet og strenge smitteverntiltak, har slitt ut både utøvere, ansatte og tillitsvalgte. Kultursektoren preges fortsatt av usikkerhet, store tap og frafall av folk. BandOrgs medlemstall og den lokale aktiviteten sank i takt med smitteverntiltakene. Nå i januar 2023 ser vi tendenser til at pilene peker litt oppover igjen, og at optimismen så smått er på vei tilbake. Rekrutteringsarbeidet går imidlertid svært langsomt. Medlemsnedgangen og aktivitetsbortfallet er størst i aldersgruppen 15–25 år, og vi estimerer at ca. 13 % har sluttet helt med musikk som fritidsaktivitet.

Byråkrati skaper forskjeller

Unge menneskers kunst- og kulturaktivitet oppstår ofte fort og spontant. Ungdomskultur planlegges ikke, den bare skjer. Like fort som et band oppstår, kan det forsvinne eller finne nye former. Det offentlige, som vil hjelpe kulturfrivilligheten med tilskudd og lokaler, er svært byråkratisk innrettet. I et skolekorps eller idrettslag er det erfarne voksne som legger til rette og følger opp aktiviteten, og som sørger for økonomi, kontinuitet og utvikling. Regler, vilkår og byråkrati er ikke et hinder for den unge frivilligheten som er drevet og styrt av voksne. Aktiviteten til våre medlemsband er derimot selvstyrt og egenorganisert.

- Unge band har sjelden et støtteapparat med voksne hjelpere, og må derfor finne sin vei i musikklivet på egenhånd. For unge band er byråkrati en barriere for deltakelse.

Kamelåså?

Norsk kulturpolitikk må følge prinsipper for klart språk. Det er en demokratisk utfordring at ungdommer synes at forvaltningsspråket som brukes i politikk og offentlige brev er vanskelig. Kommunikasjonskanalene må bli mer relevante for unge mennesker, og budskapet må være like lett å forstå for lokale grupper som nasjonale organisasjoner.

- For at strategien om bredere deltakelse i kulturen skal virke effektivt, så må flere mennesker oppfatte at kulturfrivilligheten angår dem og er tilgjengelig for dem.

Begreper og definisjoner går ut på dato

Til tross for flere tiår med kulturpolitiske mål om forenkling, mangfold og inkludering, har de offentlige spillereglene endret seg lite. Lover og forskrifter har stort sett de samme kriteriene og sentrale definisjoner som for 30 år siden. Kulturlivet og frivilligheten har derimot endret seg mye. Hva er en gruppe, og hva er et medlem i 2023? Hva er kulturaktivitet? Stemmer kartet fortsatt med terrenget?

- BandOrg mener at strategien for kulturfrivillighet trenger et oppdatert kunnskapsgrunnlag for at politikken skal virke like godt for unge band som for grupper i tradisjonelle fritidsorganisasjoner. Begrepene som brukes for å beskrive og prioritere aktivitet går ut på dato. Revidering av definisjoner, kriterier og vilkår i lovverk må derfor gjøres ofte.
- En del av definisjonene som fortsatt brukes setter etter vårt skjønn uheldige begrensninger for hva det offentlige regner som kulturfrivillighet, og hva som kan finansieres. Mye av musikkaktiviteten vår viser dessverre ikke igjen i den offentlige statistikken. Band har enten for få personer i gruppen, for stor aldersvariasjon blant medlemmene, eller holder ikke på sammen lenge nok til å kunne telles.

2. Offentlige tilskuddsordninger

Demokratisk blindsoner

Offentlige tilskuddsordninger for frivilligheten er i stor grad bygget opp på samme måte. Ordningene stiller krav til både søknad og søker, og er styrt etter et særskilt regelverk eller en forskrift. For søknader om driftsstøtte til medlemsbaserte organisasjoner stilles det som regel også svært spesifikke krav til dokumentasjon av medlemstall og tidspunkt for telling av medlemmene. I ordningene vi benytter er dette tidspunktet 31. desember. En av BandOrgs største utfordringer er muligheten til å kunne dokumentere unge menneskers kulturaktivitet når den finner sted. Forskriften for *Tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner* tillater ikke å dokumentere medlemskap i samme år som aktiviteten. Ung musikkultur er ofte flyktig og kortvarig. Vi opplever dessverre at mange band enten er ikke medlem i organisasjonen vår lenge nok, eller melder seg ut rett før tidspunktet for telling, og kan da ikke tas med i tellegrunnlaget vårt. Band som ikke leverer årsrapport kan heller ikke telles med for grunnlagsåret.

- Vi mener at gjeldende bestemmelser for talletidspunkt skaper en demokratisk blindsoner, som ikke evner å fange opp medbestemmelse, demokrati og aktivitet som faktisk skjer lokalt og i organisasjonene.

- Dokumentasjon av medlemskap og aktivitet er svært viktig for å opprettholde samfunnets tillit til kulturfrivilligheten. Vi mener imidlertid at innhenting av årsrapporter bør kunne skje i grunnlagsåret, og at tidspunktet for telling av medlemmer også kan gjøres mer fleksibelt. Enkle grep som dette vil gjøre frivilligheten i stand til å hjelpe flere, og legge til rette for mer kulturaktivitet både lokalt og sentralt.

Presist, men ikke treffsikkert

To vanlige utmålingskriterier i offentlige tilskuddsordninger er «tellende lokallag» og «tellende medlem». Et «tellende medlem» er presist definert som en person under 26 år som har betalt kontingent og kan dokumenteres pr. 31. desember i et gitt grunnlagsår. Et «tellende lokallag» består av minst fem tellende medlemmer. Også dette presist definert og avgrenset. Det finnes mange band i Norge, og aktiviteten er stor. Våre musikkgrupper er imidlertid små og består av personer i ulik alder. De presise definisjonene for hva det offentlige regner som «tellende» treffer vår sektor svært dårlig. I NOU 2006: 13 beskrives flere viktige samfunnsendringer som påvirker behov og aktivitet i kulturfrivilligheten. Det pekes blant annet på at «...unge mennesker i dag bruker flere år på utdanning og etablering enn hva som var tilfelle da 25 år som øvre aldersgrense ble innført i det norske tilskuddsregimet i 1962» (NOU 2006: 13, s. 56).

- Behovet for gode rammevilkår og tilskudd til å drive frivillig musikk- og kulturaktivitet slutter ikke etter ungdomstiden. De fleste band jobber mot et langsiktig mål om å lage og fremføre musikk. Noen når målet fort, men majoriteten er fortsatt underveis når de nærmer seg 26 år. BandOrg foreslår å endre aldersgrensen for «tellende medlem» til 28 år, og i tillegg endre tellende gruppestørrelse til fire personer.
- Vi mener at ved å justere standardmålene for hva det offentlige regner som «tellende» kan større deler av den eksisterende kulturfrivilligheten inkluderes og prioriteres.

Mer Frifond i monitor

Frifond er en offentlig tilskuddsordning som treffer kulturfrivilligheten svært godt. Den er lite byråkratisk, har et lettfattelig siktemål og har utmålingskriterier som ikke diskriminerer små lokallag. BandOrg har fordelt Frifondtilskudd siden 2007. Gjennom disse 16 årene har vi behandlet tusenvis av søknader, og har fordelt over 40 millioner kroner. Frifondtilskudd spiller en svært viktig rolle for utviklingen til norske band og artister. Alle store band og artister begynner i det små, og alle trenger hjelp på et tidspunkt. Med tilskudd fra Frifond kommer drømmen nærmere, og karrierer blir mer oppnåelige. BandOrg har gleden hvert år å gi tilskudd til den avgjørende debutplata, kjøp av viktige instrumenter og støtte til konserter som former karrierer og forandrer liv.

- Frifonds tilskuddsramme har dessverre ikke økt i takt med behov og aktivitet i kulturfrivilligheten. I fordelingen av spilloverskuddet på ca. seks milliarder fra Norsk Tipping går 18 prosent til kulturformål, mens hele 64 prosent går til idrettsformål.
- BandOrg fordeler årlig ca. seks millioner kroner til lokal musikkultur. Det reelle behovet, målt i omsøkt beløp, har i gjennomsnitt vært 15 millioner kroner hvert år de siste fem årene. Gapet mellom tilskuddsbehovet i musikklivet og hva vi kan gi vokser. Ved å endre tippeneøkkel litt, vil deltakelsen kunne øke mye.

3. Møteplasser og kulturarenaer

God lyd gir bedre kvalitet

Det starter i øvingslokalet. Her dannes grunnlaget for gode konsertopplevelser, store hitlåter og livsvarig musikkjærlighet. Musikklivet tilbyr de mest tilgjengelige opplærings- og formidlingsarenaene i Norge, og gir folk muligheten til å både utøve og oppleve kultur der de bor. Hver uke spiller omtrent 500 000 personer sammen i 10 000 lokaler over hele landet. Kjærligheten settes imidlertid kraftig på prøve av lokalene vi bruker.

80 prosent av rommene vi spiller i er ikke egnet til formålet. Dårlig akustikk har en rekke negative konsekvenser for både gruppen og den enkelte. Det første som ryker er kvalitet og trivsel, og på sikt kan man også pådra seg alvorlige hørselskader. For å løse dette må det offentlige først og fremst anerkjenne at rom som brukes til musikk skal være egnet for dette. Dette innebærer blant annet å vedta et kulturpolitisk mål å prioritere og finansiere kartlegging av akustikk i alle lokaler som brukes av musikkfrivilligheten. Et slikt arbeid er allerede i gang. Norsk musikkråd (heretter NMR) har jobbet siden 1990-tallet for å gjøre musikkrom i hele landet bedre, og har de siste årene oppnådd å etablere både en norsk og internasjonal standard for musikklokaler (NS 8178 og NS-ISO 23591). Som en direkte konsekvens av akustikkmålingene til NMR blir stadig flere lokaler både kartlagt og forbedret.

- For å ta igjen forspranget til norske idrettsanlegg må imidlertid staten gjøre en politisk satsing på kulturell infrastruktur. Den akustiske standarden for musikkrom må lovfestes for å gi effekt. God lyd må bli regelen, ikke unntaket.

Enkle grep lokalt gir gode resultater nasjonalt

Som en del av akustikkmålingene gir NMR konkrete anbefalinger om utbedring basert på faktiske lydforhold på det enkelte stedet. Dårlige lydforhold kan ofte utbedres gjennom å gjøre enkle romakustiske grep, slik som å bruke akustikkplater eller spesialtepper. Den nasjonale tilskuddsordningen Kulturrrom gir tilskudd til både bygging og utbedring av kulturrrom. Blant kriteriene for å kunne motta støtte fra denne ordningen er akustikkmåling utført i regi av NMR.

- BandOrg anbefaler å styrke samarbeidet mellom NMR og Kulturrrom, gjennom å tilføre mer penger til både tilskuddsordningen og til kompetanseutvikling.

School of rock

Regjeringen sier i statsbudsjettet at «mulighetene for deltakelse skal ikke defineres av forhold som sosial bakgrunn, økonomi, kjønn og kjønnsidentitet, seksuell orientering, alder, funksjonsevne, etnisitet, eller hvor i landet du bor. Alle skal kunne ha gleden av kultur- og idrettsopplevelser. Derfor bygger regjeringen videre på fellesskapsløsningene i den norske modellen. Folk skal ha tilgang til kunst og kultur, uavhengig av hvem de er, og hvor de bor» (Prop. 1 S - 2022–2023, s. 11). BandOrg mener at skoler og andre offentlige bygg har god kapasitet til å huse flere kulturaktører og mer musikkaktivitet enn pr i dag. Retningslinjene som regulerer tilgang og bruk av kommunale lokaler varierer veldig fra kommune til kommune. Det samme gjelder kommunedelplanene som gir politiske føringer for prioriteringer lokalt. Kulturfrivilligheten har derfor svært ulike kår, avhengig av hvor du bor i Norge, hvem du er og når du trenger lokalene. Oslo kommune, som har hjemlet utlån og utleie av kommunale lokaler til frivilligheten i egen forskrift (FOR-2015-05-12-513), har som formål å sikre tilgang til lokaler for frivillige lag og organisasjoner.

I en undersøkelse som UngOrg har utført viser det seg at denne forskriften er lite kjent blant skolene i Oslo, og fungerer oftere som grunnlag for å gi avslag enn tilgang (Oslo lunddommens Frivillighetsmelding 2022, s. 19). Vi tror ikke dette er unikt for Oslo kommune. Prinsippet om likebehandling blir praktisert ulikt, fordi kommunenes retningslinjer for utlån er ulike – og blir ofte gjenstand for tolkning lokalt. Fast tilgang til skoler på ettermiddagstid og i helger er avhengig av etablerte tillitsforhold. Voksenstyrte skolekorps har ofte dette, unge egenstyrte band har det ikke.

- Ulikheten i tilgang til kommunale lokaler og egnede offentlige bygg er etter vårt skjønn svært uheldig, og gir kulturfrivilligheten svært ulike forutsetninger for å kunne samles og utøve grunnleggende demokratiske rettigheter.
- BandOrg mener at kulturfrivillighetens tilgang til kommunale lokaler, og andre egnede offentlige bygg, er et nasjonalt anliggende og må innarbeides i *Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)*. Tilgangen til å utøve demokrati og delta i frivilligheten skal tross alt være lik for alle, uavhengig hvem du er og hvor du bor.

4. Samspill mellom den profesjonelle og frivillige kulturen

Koronapandemien har lært oss mye om sammenhenger mellom musikkliv og næringsliv. Når scenene stengte i 2020 ble hele næringskjeden i norsk musikkbransje hardt rammet, og vi ser fortsatt i 2023 ringvirkninger av tidligere strenge arrangementsbegrensninger. BandOrgs medlemmer og andre frivillige musikkgrupper er viktige brikker i det store bildet for kulturelle og kreative næringer. Den frivillige bandaktiviteten i Norge utløser verdiskaping i mange ledd, og musikk er like mye en arbeidsplass som det er hobby og kjærlighet. Hver gang et band arrangerer konsert, kjøper et instrument, spiller inn musikk i studio, lager musikkvideo, tar bandfoto, får designet plateomslag, lager merch, trykker plakater, er publikum på andre band sine konserter, så bidrar dette til næring og sysselsetting. Mange av BandOrgs medlemmer befinner seg i skjæringspunktet mellom frivillighet og næring. En god del blir også profesjonelle på et tidspunkt i karrieren.

- BandOrg ser et stort behov for økt kulturnæringskompetanse i Norge på tvers av departement og fagfelt. Vi trenger en samlet oversikt over tilgjengelige virkemidler, og en statlig strategi og politikk for koordinering av arbeidet. Vi trenger et bedre kunnskapsgrunnlag for å lage politikk som virker. Musikksektoren i Norge, som i 2018 omsatte for 12 milliarder og sysselsatte nærmere 10 000 personer, yter et betydelig samfunnsbidrag. Dette hadde ikke vært mulig uten frivilligheten.
- BandOrg anbefaler regjeringen å følge opp og prioritere Stortingets innstilling om å utarbeide en strategi for kreativ industri (Innst. 58 S -2022–2023).

5. Regionale kulturfond

Målet med å opprette regionale kulturfond skal være å styrke lokalt samspill mellom profesjonelt og frivillig kulturliv. Vi støtter Norsk musikkråd sitt forslag om å starte et slikt tiltak allerede i 2023, og at dette i første omgang gjennomføres som en begrenset prøveordning med en ramme på ti millioner (musikk.no/nmr/nyheter/regionale-kulturfond, 30. november 2022).

BandOrg håper at regionale kulturfond kan løse utfordringen med finansiering av aktivitet hvor profesjonelle og frivillige jobber sammen. BandOrg representerer musikkgrupper som ofte befinner seg i grenselandet mellom profesjonell og frivillig, noe som gjør det vanskelig å få tilskudd. Støtteordninger for profesjonelle er forbeholdt profesjonelle, og tilsvarende for frivillig sektor.

- BandOrg mener at regionale kulturfond må bevilges særskilt, både i prøveperioden og etter en eventuell etablering som fast ordning, og må fungere som supplement til eksisterende tilskuddsordninger.

Med vennlig hilsen
Jo Tandrevold
Daglig leder

